

Εισήγηση για τη διαχείριση των υδατικών πόρων στην Αττική

Η διαχείριση των υδατικών πόρων στην Αττική αποτελεί πλέον ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα της χώρας. Η περιοχή συγκεντρώνει σχεδόν το μισό πληθυσμό της Ελλάδας και η υδροδότησή της στηρίζεται κυρίως σε τέσσερις βασικούς ταμιευτήρες: τον Μόρνο, τον Εύηνο, την Υλίκη και τον Μαραθώνα. Τα τελευταία στοιχεία δείχνουν ότι τα συνολικά αποθέματα νερού παρουσιάζουν σαφή πτωτική τάση. Ενδεικτικά, τον Ιανουάριο του 2025 τα αποθέματα ανέρχονταν περίπου στα 659 εκατομμύρια κυβικά μέτρα, ενώ τον Ιανουάριο του 2026 είχαν περιοριστεί στα περίπου 489 εκατομμύρια κυβικά μέτρα. Η μείωση αυτή αντιστοιχεί σε απώλεια περίπου 170 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων μέσα σε έναν μόλις χρόνο, γεγονός που αντιστοιχεί σε πτώση της τάξης του 25%.

Η εξέλιξη αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί συγκυριακή. Συνδέεται με την παρατεταμένη ανομβρία, την αύξηση των θερμοκρασιών λόγω της κλιματικής κρίσης, την υψηλή εξάτμιση και τη σταθερά υψηλή κατανάλωση νερού στο λεκανοπέδιο, η οποία εκτιμάται περίπου στο ένα εκατομμύριο κυβικά μέτρα ημερησίως. Ταυτόχρονα, οι εισροές προς τους ταμιευτήρες εμφανίζονται μειωμένες τα τελευταία χρόνια, γεγονός που δείχνει ότι η Αττική εισέρχεται σταδιακά σε συνθήκες υδατικού στρες. Το φαινόμενο αυτό δεν αφορά μόνο την Ελλάδα. Πρόκειται για μια γενικότερη τάση που παρατηρείται σε πολλές μεσογειακές περιοχές, όπου η κλιματική αλλαγή μεταβάλλει τον υδρολογικό κύκλο και οδηγεί σε λιγότερες αλλά συχνά πιο έντονες βροχοπτώσεις, οι οποίες όμως δεν αρκούν για τον επαρκή εμπλουτισμό των υδατικών αποθεμάτων.

Σε αυτό το πλαίσιο η διαχείριση του νερού δεν μπορεί πλέον να βασίζεται αποκλειστικά στην αναζήτηση νέων πηγών υδροδότησης, αλλά απαιτεί έναν συνολικό επανασχεδιασμό του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούμε και προστατεύουμε τον υδατικό πόρο. Οι σύγχρονες πόλεις διεθνώς εγκαταλείπουν σταδιακά το μοντέλο που βασίζεται στην παραγωγή ολοένα και μεγαλύτερων ποσοτήτων νερού και στρέφονται σε ένα μοντέλο ορθολογικής διαχείρισης της ζήτησης, εξοικονόμησης και επαναχρησιμοποίησης.

Η κυβέρνηση έχει ανακοινώσει ένα επενδυτικό πρόγραμμα περίπου 2,5 δισεκατομμυρίων ευρώ για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας, στο οποίο περιλαμβάνονται μεγάλα υδροδοτικά έργα, όπως το έργο «Εύρυτος» που προβλέπει μερική εκτροπή υδάτων προς τον Εύηνο, η ενεργοποίηση γεωτρήσεων, η ενίσχυση των δικτύων μεταφοράς και η πιθανή αξιοποίηση λύσεων όπως η αφαλάτωση. Ορισμένες από αυτές τις παρεμβάσεις κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, ιδίως σε ό,τι αφορά τον εκσυγχρονισμό των δικτύων, την ψηφιακή παρακολούθηση των υποδομών και την αναγνώριση της ανάγκης για μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Ωστόσο, ο σχεδιασμός εμφανίζει και σημαντικές αδυναμίες.

Η βασικότερη από αυτές είναι ότι εξακολουθεί να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην αύξηση της προσφοράς νερού μέσω μεγάλων τεχνικών έργων και λιγότερο στη μείωση της ζήτησης και στη βελτίωση της αποδοτικότητας των υφιστάμενων συστημάτων. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι σε πολλές περιπτώσεις η εξοικονόμηση που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της μείωσης των απωλειών στα δίκτυα και της βελτίωσης της διαχείρισης είναι συγκρίσιμη με την παραγωγή νέων υδατικών πόρων, χωρίς να απαιτούνται μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις με σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Ένα ακόμη κρίσιμο ζήτημα που αναδεικνύεται τα τελευταία χρόνια είναι η σταδιακή μετατροπή των υποδομών νερού σε επενδυτικό πεδίο. Η πρόσφατη είσοδος του ομίλου ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ στο μετοχικό κεφάλαιο της ΕΥΔΑΠ, μέσω της εξαγοράς ποσοστού 9,71%, δείχνει ότι οι υποδομές ύδατος προσελκύουν πλέον το ενδιαφέρον μεγάλων επενδυτικών και κατασκευαστικών ομίλων. Η επένδυση αυτή βασίζεται κυρίως στη σταθερότητα του ρυθμιστικού πλαισίου και στη δυνατότητα

προβλέψιμων εσόδων, καθώς η Ρυθμιστική Αρχή έχει καθορίσει επιτρεπόμενη απόδοση κεφαλαίου για την περίοδο 2025–2029. Σε διεθνές επίπεδο τέτοιου είδους ρυθμιζόμενα δίκτυα θεωρούνται ιδιαίτερα ελκυστικά επενδυτικά assets, καθώς εξασφαλίζουν σταθερές ταμειακές ροές για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Η εξέλιξη αυτή αναδεικνύει την ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, καθώς ο τομέας του νερού αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη χρηματοοικονομική σημασία. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον υπάρχει πάντα ο κίνδυνος οι επενδυτικές επιλογές να καθοδηγούνται περισσότερο από τη λογική των μεγάλων έργων και της απόδοσης κεφαλαίων παρά από τις πραγματικές ανάγκες βιώσιμης διαχείρισης των υδατικών πόρων. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι το νερό θα παραμείνει πρωτίστως δημόσιο αγαθό και βασική κοινωνική υποδομή και όχι απλώς ένα οικονομικό προϊόν. Η αντιμετώπιση της λειψυδρίας στην Αττική απαιτεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που θα δίνει προτεραιότητα στην εξοικονόμηση και στην ανθεκτικότητα των πόλεων. Πρώτο βήμα αποτελεί η δραστική μείωση των απωλειών στα δίκτυα ύδρευσης. Σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις οι απώλειες νερού λόγω παλαιότητας των υποδομών φτάνουν σε ποσοστά 20 έως 30%. Η αντικατάσταση αγωγών, η ζωνοποίηση των δικτύων, η χρήση ψηφιακών συστημάτων ανίχνευσης διαρροών και οι έξυπνοι υδρομετρητές μπορούν να εξοικονομήσουν τεράστιες ποσότητες νερού χωρίς την ανάγκη νέων μεγάλων έργων.

Παράλληλα, η ίδια η πόλη πρέπει να επανασχεδιαστεί ώστε να διαχειρίζεται καλύτερα το νερό της βροχής. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις έχουν υιοθετήσει λύσεις βασισμένες στη φύση, όπως υδατοπερατά πεζοδρόμια, πράσινες στέγες, αστικά πάρκα που λειτουργούν ως δεξαμενές αποθήκευσης νερού και συστήματα επαναφόρτισης των υπόγειων υδροφορέων. Τέτοιες πρακτικές εφαρμόζονται ήδη σε πόλεις όπως η Κοπεγχάγη, το Ρότερνταμ και το Βερολίνο, όπου η αστική ανάπτυξη συνδυάζεται με τη φυσική απορρόφηση και αξιοποίηση των βρόχινων υδάτων. Η εφαρμογή αντίστοιχων λύσεων στην Αθήνα θα μπορούσε να συμβάλει τόσο στη μείωση των πλημμυρικών κινδύνων όσο και στη βελτίωση της διαχείρισης των υδατικών πόρων.

Εξίσου σημαντική είναι η αξιοποίηση της επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων λυμάτων, ιδιαίτερα για χρήσεις όπως η άρδευση του αστικού πρασίνου, οι βιομηχανικές δραστηριότητες ή άλλες μη πόσιμες χρήσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί συστηματικά τέτοιες πρακτικές ως βασικό εργαλείο εξοικονόμησης νερού, καθώς μειώνουν σημαντικά την πίεση στα φυσικά υδατικά αποθέματα.

Τέλος, η διαχείριση του νερού πρέπει να συνοδεύεται από κοινωνικά δίκαιες πολιτικές τιμολόγησης. Το νερό αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και η πρόσβαση σε αυτό πρέπει να είναι εγγυημένη για όλους. Για τον λόγο αυτό είναι αναγκαίο να διασφαλιστούν κοινωνικά τιμολόγια για ευάλωτα νοικοκυριά, καθώς και κλιμακωτά συστήματα χρέωσης που ενθαρρύνουν την εξοικονόμηση χωρίς να επιβαρύνουν δυσανάλογα τους πολίτες με χαμηλό εισόδημα.

Η λειψυδρία στην Αττική αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιβαλλοντικές προκλήσεις των επόμενων δεκαετιών. Η αντιμετώπισή της απαιτεί έναν συνδυασμό τεχνικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών πολιτικών που θα διασφαλίζουν την επάρκεια νερού, την προστασία των οικοσυστημάτων και τη δίκαιη πρόσβαση των πολιτών σε έναν κρίσιμο φυσικό πόρο.

Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας οφείλει να συμβάλει ενεργά σε αυτή τη συζήτηση με επιστημονική τεκμηρίωση και με προτάσεις που θα ενισχύουν τον δημόσιο χαρακτήρα του νερού, την εξοικονόμηση των υδατικών πόρων και την ανθεκτικότητα των πόλεων.